Gálik Zoltán

KÖLTSÉGVETÉSI CSAPDÁBAN A MUNKÁSPÁRTI BRIT KORMÁNY

2025.11.13.

ÖSSZEFOGLALÓ

- A Munkáspárt és Keir Starmer népszerűsége 2025 őszére látványosan visszaesett, miközben a választói gazdasági percepciókat már nemcsak a makroadatok, hanem az ígéretek teljesítése és a kormányzati kommunikáció is erősen formálja.
- A brit gazdaságot másfél évtizednyi egymásra rakódó válság (szuverén adósságválság, Brexit, ukrajnai háború, energiaválság) terheli, a növekedés és a termelékenység tartósan gyenge, a hiány és az adósságráta pedig magas szinten ragadt.
- 2025 második felében az infláció még a cél felett van, a növekedés alacsony és ingadozó, miközben az adósávok befagyasztása rejtett adóemelésként szűkíti a nettó jövedelmeket és erősíti a megélhetési feszültségeket.
- A fiskális mozgástér rendkívül szűk, mert az adósság és a kamatkiadások emelkednek, a költségvetési puffer kicsire zsugorodik, és a közszolgáltatások romlását érdemi bevételnövelés nélkül nehéz elkerülni.
- A kormány mozgásterét alapvetően szűkíti a „dolgozó emberek adóinak” változatlanul hagyására tett ígéret, mert ezzel a legnagyobb bevételi tömegadókat gyakorlatilag kizárja a kiigazítás eszköztárából. Emiatt a politikai vita a magas jövedelműeket és a felhalmozott vagyont érintő adók átalakítására, a kedvezmények és kiskapuk szűkítésére, illetve kis egyéni tehernövekedést ígérő, de összességében érdemi bevételt hozó – lépésekre terelődik, miközben az adósságpálya tartós stabilizálásához a közszféra hatékonyságát és a kínálati oldal növekedési képességét javító reformok is elengedhetetlenek.

A brit Munkáspárt megítélése 2025 őszén, alig több mint egy évvel történelmi parlamenti választási győzelme után jelentős mértékben romlott. A párt mellett a miniszterelnök, Keir Starmer népszerűsége is történelmi mélypontra zuhant (Opinium, 2025), miközben a populista Reform UK párt előretörése az egész ország területén látványos. Az alábbiakban a népszerűségvesztés gazdasági – ezen belül is fiskális – okai, valamint az ezekre adott lehetséges válaszok kerülnek elemzésre. A népszerűség alakulását természetesen más gazdasági, illetve politikai és társadalmi tényezők is befolyásolják, ezek részletes vizsgálata azonban nem képezi a jelen elemzés tárgyát.

A közvélemény-kutatások a választók legnagyobb gondjai között mérik a megélhetési költségek emelkedését. A „melyik párt kezelné jobban a gazdaságot?” kérdésben a Munkáspárt előnye év közben fokozatosan csökkent, és a felmérések azt mutatják, hogy a választók gazdasági helyzetről alkotott megítélése nemcsak a valós makrogazdasági adatoktól, hanem egyre inkább a választási ígéretek teljesítésétől és a kormány kommunikációjától is erősen függ (YouGov; Ipsos Issues Index, 2025. október).

A 2026-os költségvetési vitában reálisan felmerülhet az adóemelés, ami a választási ígéretek megszegésének minősülne, és súlyos politikai vihart válthat ki.

A brit gazdaság borús kilátásai

Az elmúlt másfél évtized a válságok korszaka volt: a pénzügyi és szuverén adósságválság, annak elhúzódó költségvetési következményei, a Brexit, majd az ukrajnai háború és az energiaválság egymásra rakódó hatásai rendre megakadályozták, hogy a brit gazdaság tartós növekedési és egyensúlyi pályára álljon. A konzervatív kormány 2010-es hivatalba lépése után gyorsan megkezdődtek a jelentős fiskális megszorítások, a növekedés és az egyensúly helyreállításába vetett remény az évtized második felére gyakorlatilag szertefoszlott. Liz Truss rövid kormányfői tevékenysége alatt a 2022 szeptemberében bejelentett radikális adócsökkentési kísérlet egy mini pénzügyi válság formájában tette kézzelfoghatóvá a piacok bizalomvesztését. Ez volt az a csomag, amely a piacok pánikreakcióját, a font zuhanását és a hozamok megugrását okozta, és végül a miniszterelnök gyors bukásához vezetett. Rishi Sunak kormánya ugyan stabilizálni tudta a pénzpiaci helyzetet és visszaállította a fiskális fegyelem látszatát, de érdemi javulást sem a növekedési kilátásokban, sem az államháztartás egyensúlyában nem sikerült elérnie. A GDP-növekedés alacsony maradt, a termelékenység lényegében stagnált, miközben a hiány és az adósságráta tartósan magas szinten ragadt.

A brit gazdaság makrogazdasági helyzete 2025 második félévében erősen leszűkíti a kormány gazdaságpolitikai mozgásterét. A fogyasztóiár-index 3,8% volt szeptemberben, ami továbbra is a 2%-os kormányzati cél felett maradt, miközben a negyedéves növekedési mutatók alacsony szinten és hullámzó pályán mozogtak: 2025 1. negyedévében 0,7%, a 2. negyedévben 0,3% volt a GDP-bővülés. A lakosságra kétszeresen is negatívan hatnak a gazdasági folyamatok: az árak csak lassan csökkennek, miközben a bérnövekedésre rakódó adó- és járulékterhek – mindenekelőtt az adósávok befagyasztása miatt az egyre nagyobb jövedelemrészt magasabb kulcsok alá soroló, rejtett adóemelés – csökkentik a nettó jövedelmeket akkor is, ha a névleges adókulcsok nem változtak (ONS, 2025a; ONS, 2025b). Az OBR 2025 márciusi előrejelzése szerint a GDP-arányos adóterhelés 2027/28-ban 37,7%-os történelmi csúcs közelébe emelkedik, és várhatóan tartósan magas szinten marad. Az emelkedés egy 2025/26-os ugrással kezdődik, amelyben nagy szerepe lesz a munkáltatói járulékok 2025 áprilisa óta tartó emelkedésének és a tőkejövedelmekből származó adóterhek visszaállításának (OBR, 2025a, 1.16).

A kormányzat költségvetési mozgástere rendkívül szűk. A költségvetési hiány tartósan a GDP 5% körüli szintjén maradt; a válságokra adott, eredetileg ideiglenesnek szánt kiadásbővítések jelentős része beépült a költségvetés szerkezetébe. A magas hiányhoz párosuló, történelmi léptékben is jelentős adósságszint a kamatfizetéseken, a jóléti rendszer fenntartásán és a védelmi kiadásokon keresztül tartósan felfelé nyomja a kiadási oldalt, szűkítve a jövőbeli fiskális kiigazítás mozgásterét. A döntően belföldi befektetők kezében lévő bruttó államadósság jóval a GDP 100%-a fölött áll, miközben a kamatkiadások önmagukban is a teljes közkiadási struktúra egyik leggyorsabban növekvő tételét jelentik. A tartósan magas kamatszint miatt a kamatkiadások a költségvetés egyik legdinamikusabban növekvő tételévé váltak. Előzetes adatok szerint 2025 szeptemberében a nettó államadósság a GDP 95,3%-át, míg a tágabban értelmezett nettó pénzügyi kötelezettségmutató – az állam összes pénzügyi tartozásának a pénzügyi eszközökkel csökkentett értéke – a GDP 83,8%-át tette ki (ONS, 2025c). A költségvetési mozgástér – vagyis az a puffer, amelyet a költségvetési szabályok által megengedett hiány- és adósságpálya és a várható tényleges pálya közötti különbség jelent – kicsi: a szakértői elemzések és a sajtó számításai szerint 2029/30-ra nagyjából 10 milliárd fontra zsugorodik, ami a prognóziskockázatokhoz mérten szűk gazdaságpolitikai mozgásteret hagy (OBR, 2025b összefoglaló; FT, 2025). A fiskális politikának így a bevételi oldal felé kell

elmozdulnia, ha a közszolgáltatások (egészségügyi rendszer / NHS, önkormányzatok, igazságszolgáltatás) teljesítményének érdemi romlását el kívánja kerülni (OBR, 2025a; ONS, 2025c; FT, 2025).

Az adósságpálya értelmezéséhez érdemes a dinamikát alkotó tényezőket külön kezelni. Az államadósság GDP-arányos szintje három fő csatornán keresztül változik: a) az elsődleges egyenlegen (adóbevételek mínusz elsődleges kiadások) keresztül; b) a kamatteher és a növekedés különbségén keresztül, amely meghatározza, hogy a meglévő adósságállomány „magától hízik-e" a gazdaság méretéhez képest; c) azon különbségeken keresztül, amelyek miatt az államadósság nem pontosan a költségvetési hiány mértékében változik (például eszközök átértékelése, árfolyamhatások, egyszeri tételek). A 2025-ös adósságpálya sajátossága, hogy a kamatkiadások a megemelkedett hozamkörnyezetben tartósan magasabbak, miközben a középtávú növekedési kilátások (a potenciális növekedés) mérsékeltek, ami a kamat–növekedés különbözetét kevéssé kedvezővé teszi. Ennek ellensúlyozására a fiskális szabály – melynek lényege, hogy a nettó adósságráta az előrejelzési táv utolsó évére csökkenjen – tartós elsődleges többletet kíván meg, illetve olyan kiadás- és bevételszerkezetet, amely nem fojtja le a növekedést (OBR, 2025a; ONS, 2025c). A kormány mozgásterét tehát egyszerre szorítja a magas induló adósságráta, a magas kamatszint és a gyenge középtávú növekedési kilátások. Bármelyik tényező romlása az adósságpályát felfelé tolhatja, és újabb kiigazítást tehet szükségessé (OBR, 2025a; ONS, 2025c).

A népszerűségvesztés gazdasági összetevőjét az ígéretek körüli értelmezési viták is tovább erősítették. A 2024-es választási programban a Munkáspárt a „nem növeljük a dolgozó emberek adóit" ígérettel kampányolt, amely a jövedelemadó-, az általános forgalmi adó- és a társadalombiztosítási járulékkulcsokra vonatkozott. A „dolgozó emberek" kategória azonban jogilag nem értelmezhető pontosan, ami tág mozgásteret ad arra, hogy a kormány mit tekint az ígéret hatókörébe tartozó adóterhelésnek. Egyszerre ad kitérési lehetőséget a kormánynak, egyben támadási felületet is az ígéret megszegésének vádjával, ami a kommunikációs válságot mélyíti. Ha az ígéretet úgy értelmezik, hogy a bérből és fizetésből élő többség széles körű adóemelése kizárt, akkor a legjelentősebb bevételi források gyakorlatilag kiesnek a fiskális kiigazítás eszköztárából, és a hiánycélokat elsősorban a kiadási oldal – ezen belül főként az állami beruházások – lefaragásával lehet tartani. Ilyen helyzetben a költségvetési kiigazításból kiesnek a legtöbb bevételt hozó adóforrások, és csak a „perem" eszközök maradnak (például célzott vagyon- és tőkeadók), amelyek önmagukban nem adnak elég bevételt egy 5% körüli hiány és a magas adósságráta mellett. Ha ehhez hozzávesszük, hogy a politikai realitás miatt a közegészségügyi szolgáltatásokat, az iskolákat, a rendőrséget és az önkormányzati szolgáltatásokat a válság évei után nem nagyon lehet további költségcsökkentéssel szorítani, akkor a történelmileg jól ismert mintázat lép be: a kormány a legkönnyebben halasztható, „láthatatlanabb" tételt, az állami beruházásokat kezdi el faragni. A költségvetési fegyelem szigorú fenntartása mellett a kabinet több tagja – élükön Rachel Reeves pénzügyminiszterrel – ezért jelezte, hogy az ígéret szó szerinti értelmezése kényszerű beruházáscsökkentéshez vezetne, ami a növekedéssel és a termelékenység javításának céljával is szembe menne (Reuters, 2025; IFS, 2025).

A költségvetési politika lehetséges irányai

A korlátozott gazdaságpolitikai lehetőségek miatt felmerül a kérdés, hogy mely adókon keresztül teremthető meg érdemi többletbevétel. A „dolgozó emberekre" vállalt ígéret erősen korlátozza a legszélesebb tömegadókat – mindenekelőtt a munkajövedelmeket terhelő jövedelemadó és járulékok, valamint az általános forgalmi adó fő kulcsának emelését –, miközben a kormány a vállalati adózásban is óvatos, hogy ne rontsa a versenyképességi pozíciót. A politikai vita ezért azoknak az adónemeknek az átalakítása körül

koncentrálódik, amelyek inkább a magas jövedelműeket és a felhalmozott vagyont érintik (tőkejövedelmek, vagyon- és örökösödési adók, kedvezményes adókulcsok, mentességek és kiskapuk szűkítése), és amelyek technikailag adóemelést jelentenek, de politikailag „igazságosabb tehermegosztásként" keretezhetők.

Különösen csábítónak tűnik az „1 pennys" jövedelemadó-emelésként emlegetett megoldás, amely az egyéni adófizető számára elhanyagolhatónak látszik, ugyanakkor a teljes adóalapra vetítve érdemi többletbevételt hozó intézkedés lehet. A brit gyakorlatban az „1 penny a fontban" kifejezés 1 százalékpontos adókulcs-emelést jelent az adósávokon – például a személyi jövedelemadó egyes sávjain – belül. Az „1 penny" tehát nem azt jelenti, hogy minden adófizető „még 1 pennyt" fizet minden befizetett fontra, hanem azt, hogy az adott sáv kulcsa 1 százalékponttal nő. A költségvetési hatás ilyenkor a jövedelemeloszlástól és az érintett sávoktól függ: a Pénzügyminisztérium elemzései rendre több milliárd fontos éves többletbevételt jeleznek egy 1 százalékpontos emelés esetén, a pontos összeg azonban az adott adóév sajátosságaitól és az adózói reakcióktól is függ (HMRC, 2025). Ezzel szemben a küszöbök befagyasztása – vagyis az adósávhatárok nominális rögzítése, az inflációhoz való igazítás nélkül – szinte „láthatatlanul" növeli az adóterheket: a bérek emelkedésével egyre több adózó kerül magasabb kulcsú sávokba anélkül, hogy maguk az adókulcsok változnának. Ez a „rejtett adóemelés" politikailag különösen érzékeny terület (HMRC, 2025; OBR, 2025a), és hozzájárulhat a további népszerűségvesztéshez.

A költségvetési kiigazítás tehát három rétegből épülhet fel. Rövid távon a bevételi oldal finomhangolása – az adósávhatárok (adóküszöbök) befagyasztásának meghosszabbítása, az adóalap szélesítése az osztalék-, tőkenyereség-, nyugdíj- és munkáltatói juttatások adózási szabályainál, valamint kisebb mértékű adókulcs-változtatások a sávok között – mérsékelt, de viszonylag biztos hozamot ígér, cserébe azonban erősíti a „rejtett tehernövekedés" érzetét. Középtávon a kormány nem kerülheti el a közszolgáltatási rendszer hatékonyságának és kapacitásának javítását a közintézmények működtetésének átalakításával, a digitalizáció kiterjesztésével (például az NHS tervezett digitalizációs fejlesztésével), valamint a közbeszerzési rendszer és a humánerőforrás-gazdálkodás reformjával. Ha ezek elmaradnak, a szigorított költségvetési szabályoknak való megfelelés a szolgáltatási minőség rovására mehet. Hosszabb távon a tartós gazdasági növekedés a kínálati oldal reformján múlik. A parlamenti háttéranyagok és a független kutatóintézeti elemzések egyaránt kiemelik a széttöredezett adókedvezmény-rendszer konszolidálását, a közszolgáltatások teljesítményalapú irányításának szükségességét, valamint az energetikai, közlekedési és a zöld átállást szolgáló infrastruktúra fejlesztését (Lords Library, 2025; IFS, 2025). Mindezek olyan strukturális beavatkozások, amelyek tartósan képesek csökkenteni az adósságrátát.

***

Összességében a Munkáspárt gazdasági népszerűségének zuhanása nem egyetlen döntés következménye, hanem a magas induló adósságráta, a tartósan magas kamatkörnyezet, az alacsony potenciális növekedés és a szűk költségvetési mozgástér által kikényszerített politikai cserearányok összességéből adódik.

A bizalom helyreállításához a brit kormánynak rövid távon kézzelfogható, célzott teherkönnyítést és a választók által érzékelhető közszolgáltatás-javulást kellene felmutatnia, miközben középtávon meg kell valósítania az adóalap szélesítését és a kínálati oldal megerősítését. Ha ez a kettős cél teljesül, az adósságpálya megtöréséhez szükséges elsődleges költségvetési többlet mértéke fenntarthatóvá válhat anélkül, hogy érdemben visszafogná a gazdasági növekedést. Ha nem, a „magas adók, gyenge szolgáltatások" érzetének fennmaradása tovább csökkentheti a kormány és a Munkáspárt megítélését (OBR, 2025a; YouGov, 2025; Ipsos, 2025).

HIVATKOZÁSOK

- Financial Times (2025): ‘Spring Statement 2025 in brief: what you need to know’, 12 Apr. London: Financial Times. Elérhető: https://www.ft.com/content/d5c704af-dba7-4109-9365-7d66e598c047 (Letöltve: 2025.11.12.).
- HM Revenue & Customs (HMRC) (2025): Direct effects of illustrative tax changes bulletin (June 2025). London: HMRC. Elérhető: https://www.gov.uk/government/statistics/direct-effects-of-illustrative-tax-changes/direct-effects-of-illustrative-tax-changes-bulletin-january-2025 (Letöltve: 2025.11.12.).
- Institute for Fiscal Studies (IFS) (2025): ‘The Budget Dilemma: Tax rises or spending cuts?’, IFS Zooms In podcast, 17 Oct. London: IFS. Elérhető: https://ifs.org.uk/articles/budget-dilemma-tax-rises-or-spending-cuts (Letöltve: 2025.11.12.).
- Ipsos (2025): Issues Index – October 2025 (charts and tables). London: Ipsos. Elérhető: https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2025-10/Ipsos%20Issues%20Index%20Oct%2025%20tables_Public.pdf (Letöltve: 2025.11.12.).
- Office for Budget Responsibility (OBR) (2025a): Economic and fiscal outlook – March 2025 (web summary). London: OBR. Elérhető: https://obr.uk/efo/economic-and-fiscal-outlook-march-2025 (Letöltve: 2025.11.12.).
- Office for Budget Responsibility (OBR) (2025b): Economic and fiscal outlook – March 2025 (full report). London: OBR. Elérhető: https://obr.uk/docs/dlm_uploads/OBR_Economic_and_fiscal_outlook_March_2025.pdf (Letöltve: 2025.11.12.).
- Office for National Statistics (ONS) (2025a): ‘Consumer price inflation, UK: September 2025’. Newport: ONS. Elérhető (korábbi kiadások gyűjtőoldala, innen érhető el a 2025. szeptemberi bulletin is): https://www.ons.gov.uk/economy/inflationandpriceindices/bulletins/consumerpriceinflation/previousreleases (Letöltve: 2025.11.12.).
- Office for National Statistics (ONS) (2025b): ‘GDP first quarterly estimate, UK: April to June 2025’. Newport: ONS. Elérhető: https://www.ons.gov.uk/economy/grossdomesticproductgdp/bulletins/gdpfirstquarterlyestimateuk/apriltojune2025 (Letöltve: 2025.11.12.).
- Office for National Statistics (ONS) (2025c): ‘Public sector finances, UK: September 2025’. Newport: ONS. Elérhető: https://www.ons.gov.uk/releases/publicsectorfinancesukseptember2025 (Letöltve: 2025.11.12.).

- Opinium (2025): ‘Voting Intention: 22nd October 2025 – leadership ratings’. London: Opinium. Elérhető: https://www.opinium.com/resource-center/opinium-voting-intention-22nd-october-2025 (Letöltve: 2025.11.12.).

- Reuters (2025): ‘UK’s Reeves: delivering tax vows would mean deep investment cuts’, 10 Nov. London: Reuters. Elérhető: https://www.reuters.com/world/uk/uks-reeves-delivering-tax-vows-would-mean-deep-investment-cuts-2025-11-10/ (Letöltve: 2025.11.12.).

- YouGov (2025): ‘Which political party would be the best at handling the economy? (tracker and dataset).’ London: YouGov. Elérhető: https://yougov.co.uk/topics/politics/trackers/which-political-party-would-be-the-best-at-handling-the-economy (Letöltve: 2025.11.12.).

- House of Lords Library (2025): Economic and taxation policy: impact on growth, jobs and prosperity. House of Lords Library Research Briefing. Elérhető: https://lordslibrary.parliament.uk/economic-and-taxation-policy-impact-on-growth-jobs-and-prosperity (Letöltve: 2025.11.12.).